

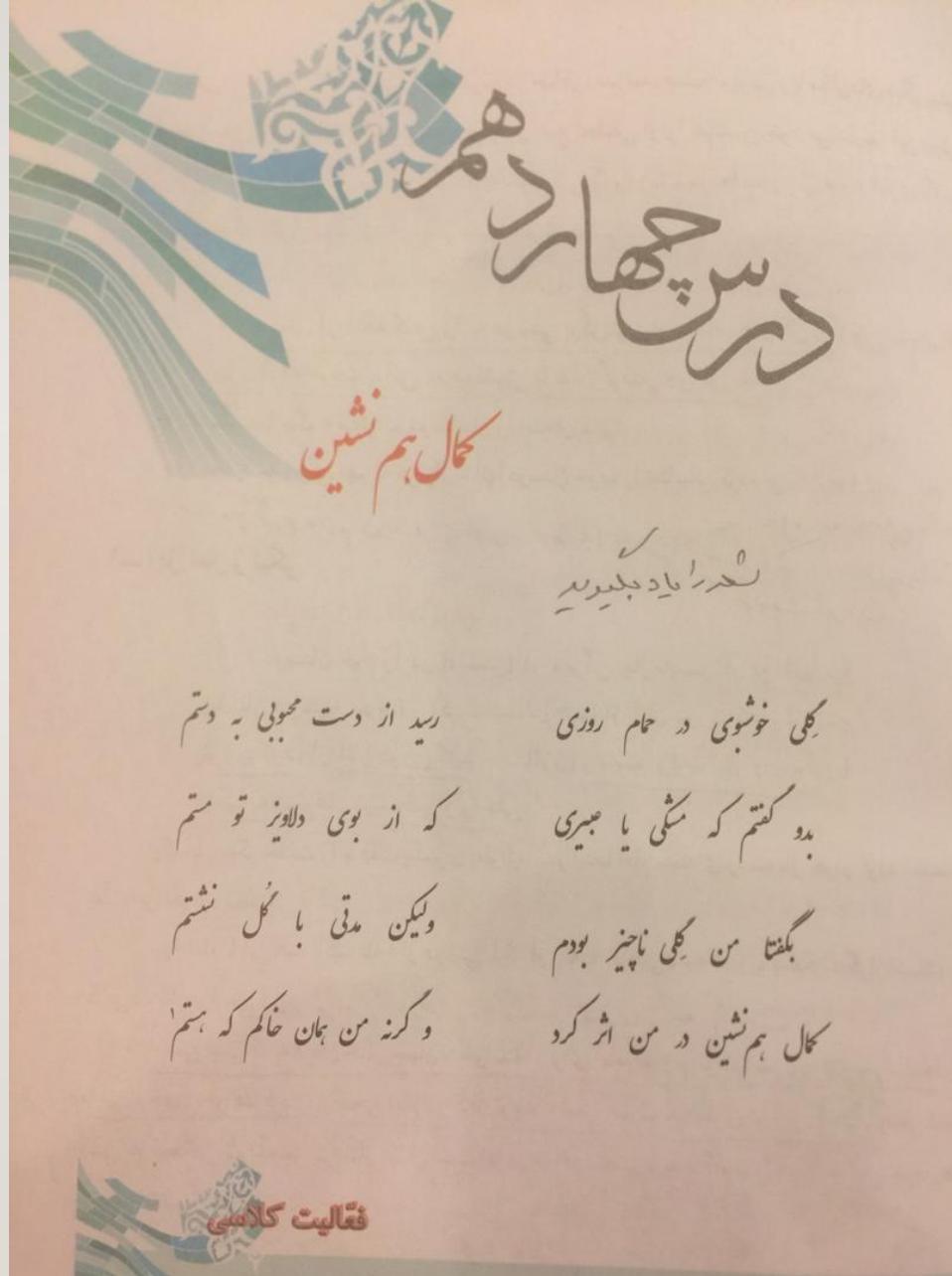
به نام خدا

موضوع: سوالات مهم درس چهاردهم و پانزدهم پیام های آسمان پایه هفتم

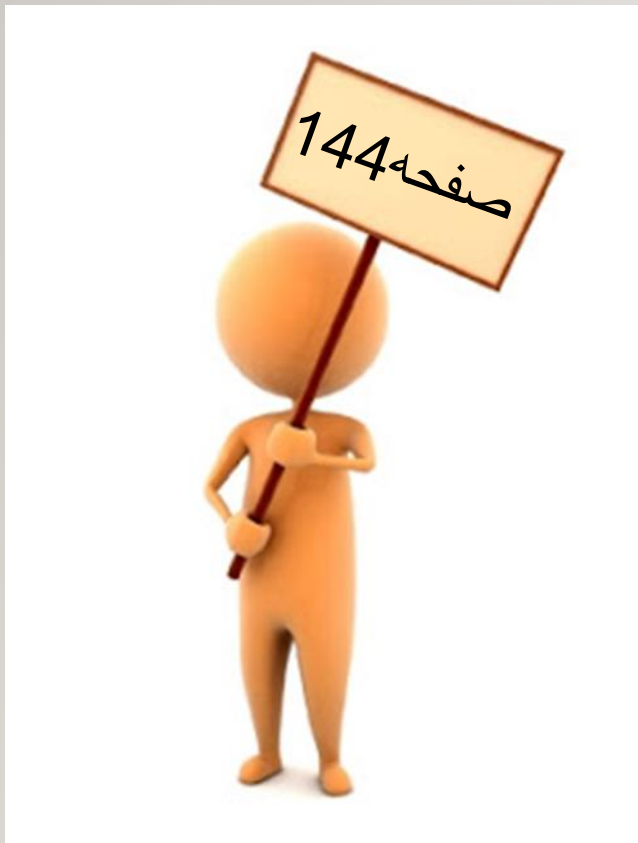
دبیرستان دوره اول ایمان

دبیر مربوطه: خانم اسکندری

شعر یاد بگیرد

بکی خوشبوی در حمام روزی	رسید از دست محبوبی به دستم
بدو کتتم که مشکلی یا صبری	که از بوی دلایز تو مستم
بگفتا من بکی ناچیز بودم	ولیکن مدتی با نعل نشتم
کمال هم نشین در من اثر کرد	و کز نه من همان خاکم که هستم

بعضی از ما همین که شخصی را چند مرتبه در خیابان، مدرسه، صف اتوبوس و یا مکان‌های دیگر ببینیم و از او خوشمان بیاید، با او دوست می‌شویم و بدون هیچ تحقیقی او را هم نشین خود می‌سازیم. این روش انتخاب می‌تواند بسیار خطرناک باشد؛ چرا که ما به خوبی نمی‌دانیم دوست تازه ما چه ویژگی‌های رفتاری دارد. برای اینکه بهترین دوستان را انتخاب کنیم، چه باید بکنیم؟

امیر مؤمنان علیه‌السلام می‌فرماید: در رأی با انتخاب دوست
پیش از آنکه کسی را به دوستی برگزینی، او را امتحان کن و گرنه
بدون آنکه خودت بدانی، به هم نشینی با بدان گرفتار خواهی شد.^۱

به نظر شما چگونه می‌توانیم دوستانمان را امتحان کنیم؟

در اینجا به سه ویژگی مهم که می‌توان با آنها دوستان خوب را شناسایی کرد، می‌پردازیم:

سه ویژگی مهم دوست خوب را نام ببرید

۱- اهل نماز و نیکی

امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

دوستان خود را در [داشتن] دو ویژگی بیازمایید، اگر در آنها بود
[با آنان هم نشین شوید] و اگر نداشتند [احتمالاً] از آنان دوری کنید، از آنان
دوری کنید، از آنان دوری کنید... [اول] رعایت اوقات نماز و [دیگری]
نیکی به هم‌نوعان در سختی و راحتی.^۲

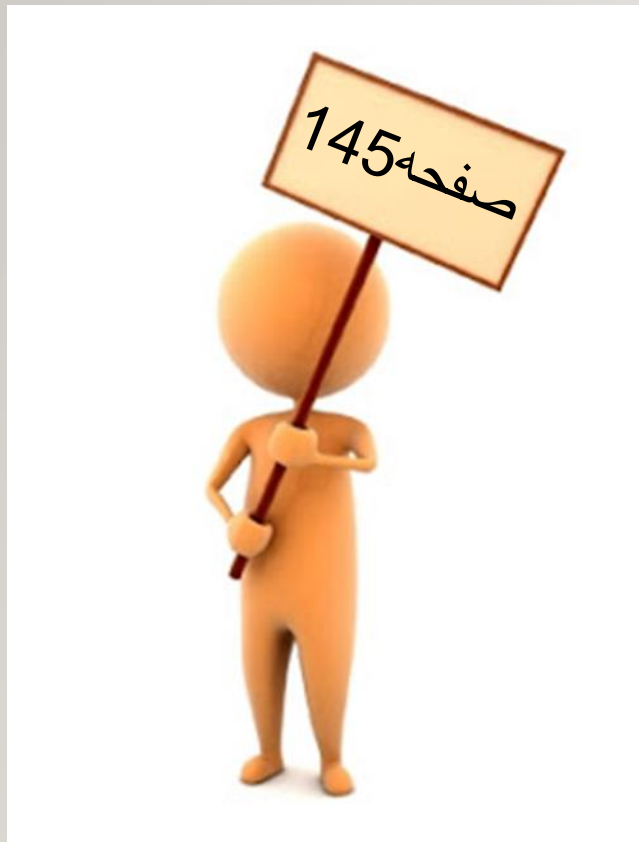
یک بار دیگر حدیث را با دقت بیشتری بخوانید. در اینجا امام جمله‌ای را سه بار تکرار کرده است. علت این تکرار چیست؟

چرا امام با این همه تأکید ما را از دوستی با کسانی که به نماز بی‌توجه‌اند و یا به فکر دیگران نیستند، باز می‌دارد؟ چرا یکی از ویژگی‌های دوست خوب اهل نماز و نیکی است؟^۳
به یقین کسی که به فرمان خالق جهان و خواسته او برای اقامه نماز بی‌توجه است، به ما و خواسته‌های ما نیز توجهی نخواهد کرد. در سخن امام در کنار توجه به نماز، کمک به دیگران نیز آمده است. به نظر شما کسی که فقط در ایام خوشی در کنار انسان است اما در مواقع سختی و به هنگام نیاز، او را به حال خود رها می‌کند، دوست خوبی است؟

دوست آن دانم که گیرد دست دوست
در پیشان حالی و دمانگی

۱- غرر الحکم، ص ۴۱۶. ۲- کاف، ج ۲، ص ۶۷۲.

فقالیت کلاسی

به نظر شما چرا اهل نماز بودن تا این حد در انتخاب دوست مهم دانسته شده است؟ درباره این موضوع در کلاس گفت و گو کنید.

۲- وفای به عهد

وقتی به کسی قول می دهید تا کاری را برایش انجام دهید؛
وقتی با کسی قرار می گذارید تا همدیگر را در جایی ببینید؛
حتی وقتی با خودتان عهد می کنید که .....
در همه این موارد، شما قولی داده اید و باید به آن وفا کنید.
خداوند وفای به عهد را نشانه ایمان می داند و می فرماید:

قَدْ أَفْلَحَ الْمُؤْمِنُونَ (به راستی که مؤمنان رستگار شدند،
... وَالَّذِينَ هُمْ کسانی که آنان
لِأَمَانَتِهِمْ وَعَهْدِهِمْ رَاعُونَ) امانت ها و پیمان خویش را رعایت می کنند.

آیا تا به حال برایتان پیش آمده است که کسی به شما قولی بدهد، ولی به آن عمل نکند؟
در چنین شرایطی نسبت به او چه احساسی پیدا می کنید؟
اگر او باز هم به شما قولی بدهد، آیا به سخنش اعتماد می کنید؟

وقتی کسی به شما قولی می دهد،
ولی به آن عمل نمی کند، مانند این است
که جعبه بزرگی را در کاغذی زیبا بپیچد
و به عنوان هدیه برای شما بفرستد. وقتی
هدیه به دستتان می رسد موجب خوشحالی
شما می شود، اما هنگامی که آن را باز

می‌کنید می‌بینید خالی است و هیچ چیز داخل آن نیست.
در این حال، جقدر آزرده‌خاطر و ناراحت می‌شوید؟
این همان احساسی است که در هنگام بدقولی به انسان
دست می‌دهد.
سهیم باینند نبودن به قول و وعده، موجب می‌شود دوستی
پایدار نماند.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام در این باره می‌فرماید :

«بر دوستی کسی که به عهد خود وفا نمی‌کند، اعتماد نکن»

در مورد یا یسین بودن به قول و وعده چه می‌فرمایند؟

فقایب کلاسی

براساس روایت فوق، افراد بدقول و بی‌مان‌شکن، چگونه دوستان خود را از

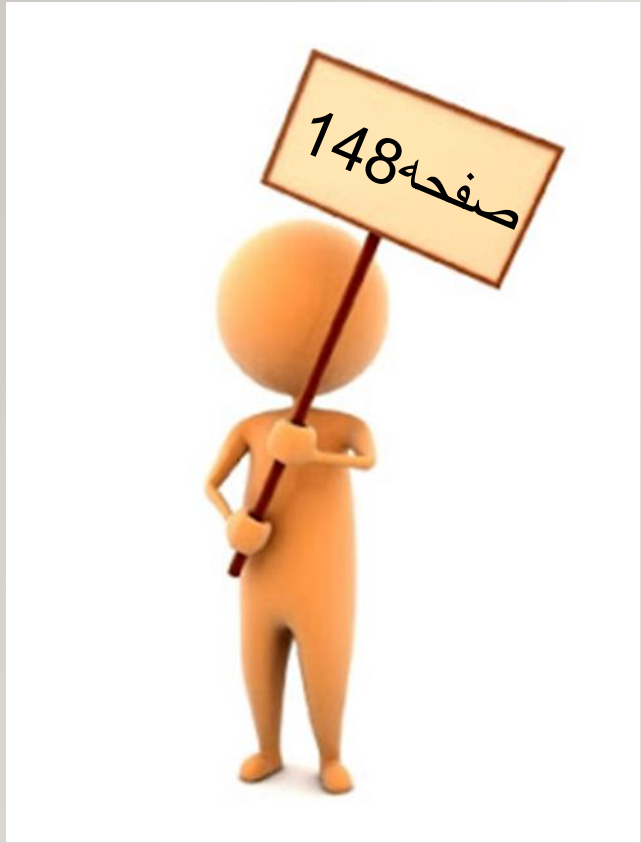
دست می‌دهند؟

مشتر بدانیم

من از سال‌ها پیش او را می‌شناسم. پیش از آنکه به پیامبری مبعوث شود.
آن وقت‌ها من جوان بودم و گوسفندان مردم را به صحرا می‌بردم. او هم
گاهی گله‌ای را به چراگاه می‌آورد.
یک روز که هر دو گوسفندانمان را به صحرا برده بودیم، به او گفتم: باید
کم کم به فکر چراگاه دیگری باشیم. اینجا دیگر علف چندانی ندارد...
او تبه‌ای را در دور دست‌ها نشانم داد و گفت: پشت آن تبه هم علفزاری
هست، اگر می‌خواهی فردا صبح هر دو گله‌هایمان را به آنجا می‌بریم.
گفتم: باشد، پس قرار ما فردا صبح زود بالای همان تبه...

۳- راست گویی

آیا انسان می تواند با کسی دوست باشد، ولی هیچ اعتمادی به او نداشته باشد؟
به نظر شما، کدام ویژگی بیش از هر چیز دیگر موجب اعتماد می شود؟

امام صادق علیه السلام می فرماید :

سوال ۱ | برای اینکه کسی را به درستی بشناسید، تنها به طولانی بودن رکوع و سجود نمازش نگاه نکنید، بلکه به راست گویی و امانت داری او بنگرید. خود را استدلال کنید کسی که زبانش راست گو باشد، اعمالش نیز پاک خواهد شد. ^۱

این ضرب المثل را شنیده اید که «خورشید همیشه پشت ابر نمی ماند»؟

کسی که کار اشتباهی انجام داده است، برای جبران آن اشتباه فقط یک بار باید عذرخواهی کند. اما اگر برای مخفی کردن اشتباهش یک دروغ بگوید، دومین اشتباه را هم مرتکب شده است و... تا اینکه خورشید واقعیت از پشت ابر دروغ بیرون می آید؛ حادثه ای که در انتظار همه دروغ گوهاست. اینجاست که معنای سخن حکیمانه امیرمؤمنان علیه السلام بهتر معلوم می شود که فرمود :

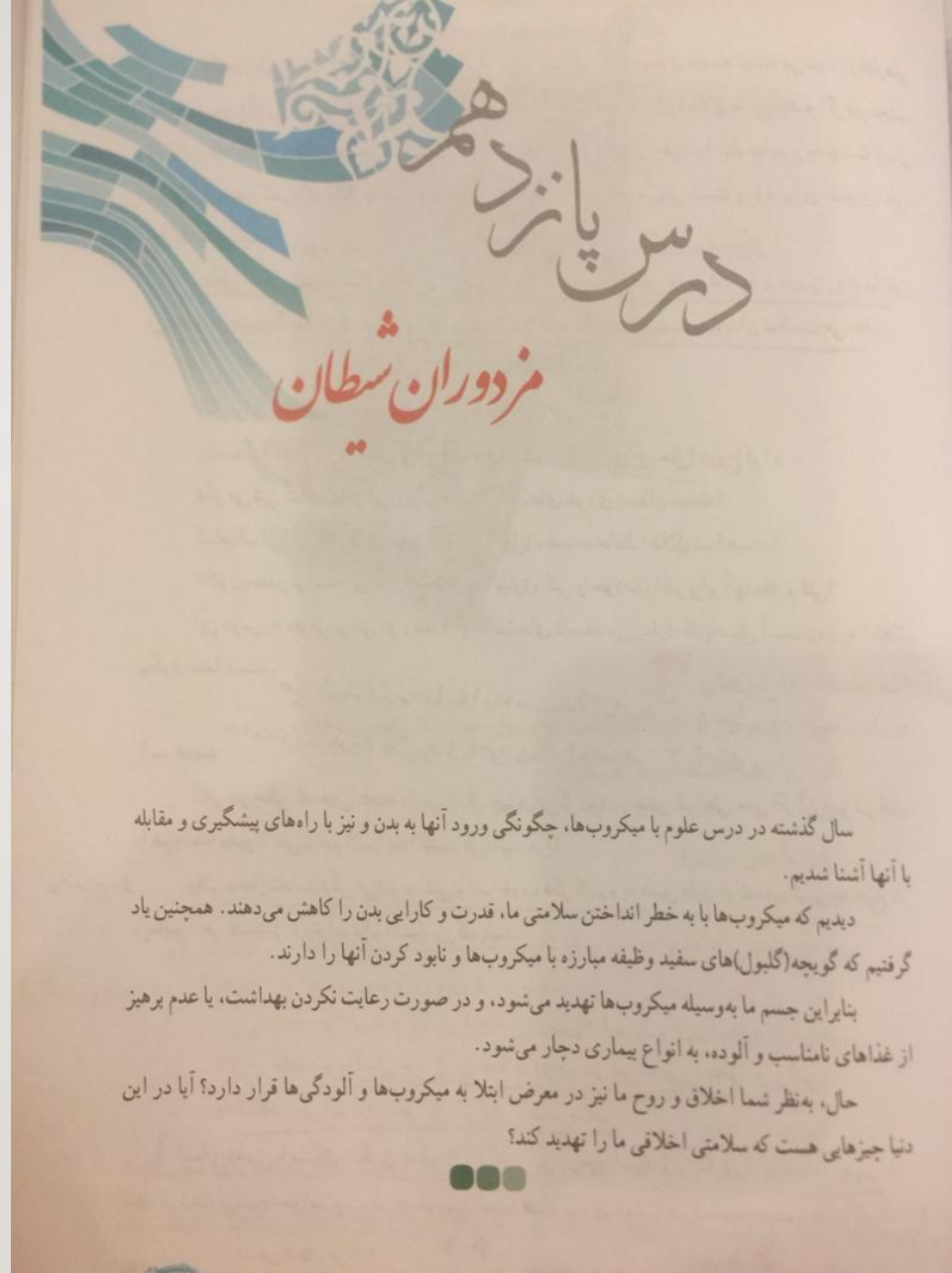
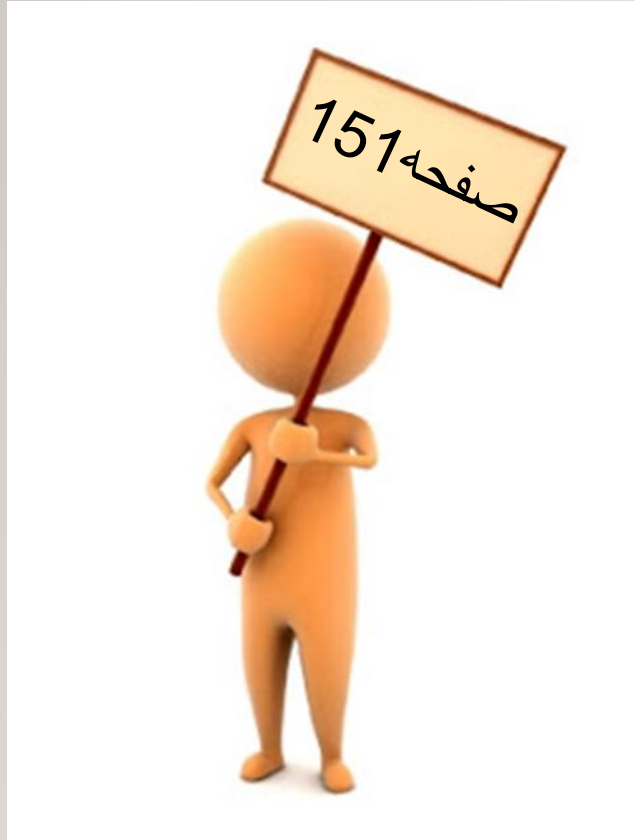
سوال ۲

عاقبت راست گویی نجات است و عاقبت دروغ گویی، حسرت و بشیمانی. نتیجه دروغ گویی، در دنیا خواری و در آخرت عذاب جهنم است. ^۲

حیدر میرزا | بسیاری از دروغ های بزرگ، نتیجه دروغ هایی است که به شوخی گفته می شود. وقتی انسان عادت می کند به شوخی دروغ بگوید، بعد از مدتی بدون اینکه خودش بداند، گرفتار اخلاق زشت دروغ گویی می شود. او کم کم در میان دوستانش به دروغ گویی مشهور می شود و آبرو و اعتبارش را از دست می دهد و ناخودآگاه به گناهان بزرگ دیگر نیز گرفتار می شود.

خودت را امتحان کن

- ۱- کدام دو ویژگی است که اگر در کسی نبود باید از او پرهیز کرد؟
- ۲- راست گویی چه تأثیری بر اعمال انسان دارد؟
- ۳- یکی از ویژگی های مؤمنان که آنان را رستگار می سازد چیست؟

واقعیت این است که اخلاق ما نیز به وسیله برخی رفتارها و عادت‌های ناپسند تهدید می‌شود. رفتارهایی همچون دروغ‌گویی، تنبلی، غیبت، ناسزا گفتن و... همانند میکروب به جان اخلاق ما می‌افتد و اگر دیر بچینیم و با این عادت‌ها و رفتارهای نادرست مبارزه نکنیم ممکن است زندگی خود را تباه نماییم و به بهشت زیبای خداوند نرسیم. کسی که مبتلا به اخلاق‌های ناپسند می‌شود در واقع مریض است و باید برای مداوای خود چاره‌اندیشی کند. عامل اصلی میکروب‌های اخلاقی شیطان است. شیطان به وسیله آنها به درون روح ما نفوذ می‌کند و در صورت مقابله نکردن، ما را در دست یافتن به رستگاری و بهشت جاویدان شکست می‌دهد.

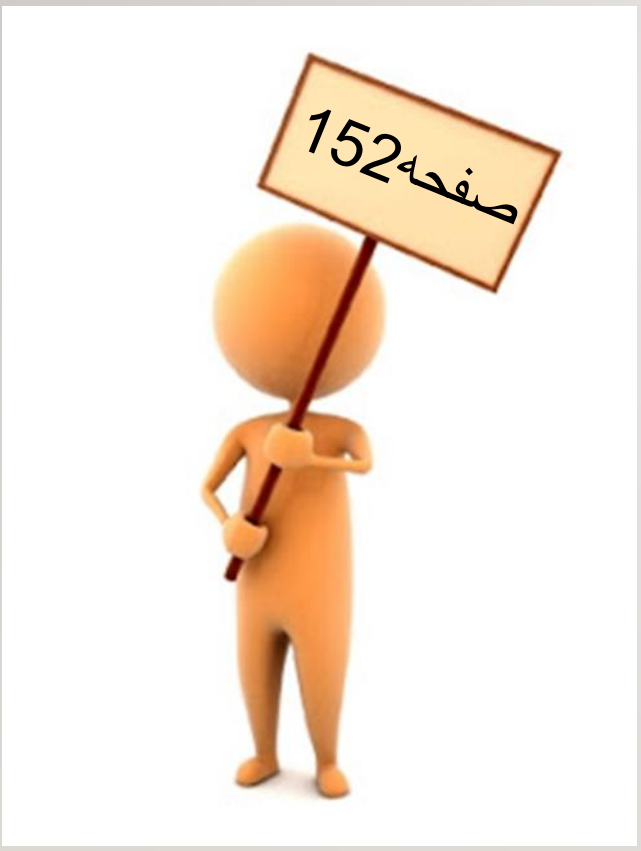
حال برای چند لحظه به خودت فکر کن، چگونه فردی هستی؟ راست‌گو؟ امانت‌دار؟ کوشا؟ و... یا بداخلاق؟ بددهن؟ عجول؟ بی‌حال؟ دروغ‌گو؟ و... فکر می‌کنی کدام یک از این ویژگی‌ها، میکروب‌های نفوذی شیطان هستند؟ کدام یک از این رفتارها همچون گویچه (گلبول) سفید، محافظ اخلاق شما هستند؟ تاکنون جقدر توانسته‌ای با این میکروب‌ها مبارزه کنی و خودت را در برابر آنها مقاوم کنی؟ این درس به معرفی برخی از رفتارها و عادت‌های ناپسند می‌پردازد که به دنبال آسیب زدن به اخلاق نیکوی شما هستند.

چند نمونه از رفتارها و عادت‌های ناپسند که باعث آسیب زدن به اخلاق دنیوی ما می‌شود را نام ببرید: ۱- عجله ۲- خبیثی
گاهی در حالی که خیلی عجله داریم، دنبال چیزی می‌گردیم؛ در چنین شرایطی حتی اگر آن چیز در کنار ما هم باشد، معمولاً نمی‌توانیم آن را پیدا کنیم. می‌دانید چرا؟
وقتی دچار شتاب‌زدگی می‌شویم، نمی‌توانیم خوب فکر کنیم و به همین دلیل از تصمیم‌گیری صحیح باز می‌مانیم و هر تصمیمی می‌تواند یک اشتباه بزرگ باشد.

حضرت علی علیه السلام می‌فرماید: در مورد انسان عجله چه می‌فرمایید؟
بشیمانی انسان عجله از همه مردم بیشتر است؛ زیرا عقل او وقتی به کمکش می‌آید که دیگر کار از کار گذشته باشد.

انسان عجله با مشکل دیگری به نام دوباره کاری نیز روبرو است؛ زیرا کاری که با عجله و بدون دقت انجام می‌دهد، بی‌نتیجه خواهد بود و دوباره مجبور است وقت و نیروی خود را صرف انجام درست همان کار کند.

۱- نور العکم، ص ۲۶۶

اندیشه؛ راه درمان

مردی نزد پیامبر صلی الله علیه و آله آمد و گفت ای رسول خدا، به من اندرزی دهید.

- اگر تو را اندرز دهم به آن عمل می کنی؟

- بله.

- آیا واقعاً عمل می کنی؟

- بله.

وقتی این پرسش و پاسخ برای سومین بار تکرار شد،

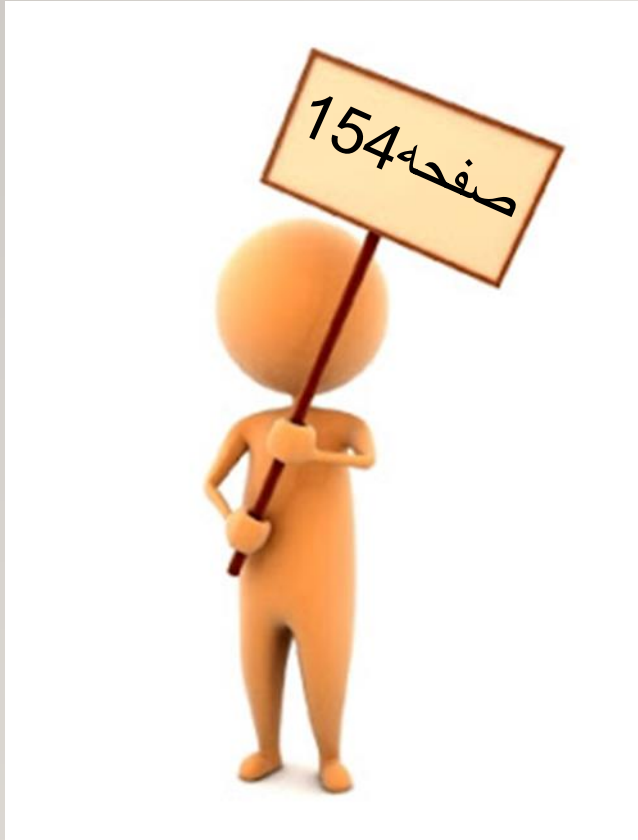
پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمود: در مورد تصمیم برای انجام کارها هیچ فرموله انداز

هرگاه تصمیم گرفتی کاری کنی، ازل به نتیجه و عاقبت آن خوب

بیندیش. اگر دیدی نتیجه خوبی دارد، به تصمیمت عمل کن و اگر دیدی

نتیجه اش تباهی و بدی است، از آن صرف نظر کن.

حال آیا عجله و شتاب همیشه و در همه حال ناپسند است؟ آیا مواردی هست که عجله در آنها خوب باشد؟

انسانی را تصور کنید که می‌خواهد پولی را به عنوان صدقه به مستمندی بدهد. اگر او بعد از تصمیم فوراً این کار را نکند، شیطان به سراغش می‌آید و با بزرگ نشان دادن آن صدقه در ذهنش، او را قانع می‌کند که خودش به آن پول احتیاج بیشتری دارد و الان وقت این کار نیست و... و یا وقتی صدای اذان را می‌شنویم، بهترین کار این است که کارهای دیگر را متوقف کنیم و به نماز بایستیم؛ زیرا اگر نمازمان را برای انجام کارهای دیگر به تأخیر بیندازیم، شیطان به طمع می‌افتد و ما را به کارهای دیگر مشغول می‌کند و همین‌طور کارهای دیگر و کارهای بعدی... چرا باید نماز در اول وقت خوانده شود؟ به همین دلیل است که در انجام کارهای نیک هرگز نباید تأخیر و کوتاهی کنیم؛ بلکه باید در اولین فرصت آنها را به انجام برسانیم.

چرا

توضیح دهید در هریک از موارد زیر عجله و شتاب چه نتایج خوب یا بدی را به دنبال دارد؟

پاسخ به سؤالات امتحانی
تصمیم‌گیری در کارها
عبور از خیابان

۲- تنبلی

یکی دیگر از آفت‌های اخلاق که در قلعه روح انسان نفوذ می‌کند، تنبلی و سستی است.

امام صادق علیه‌السلام می‌فرماید:

از تنبلی و بی‌حالی به شدت بپرهیز؛ زیرا که این دو، هم دنیا را از تو خواهند گرفت و هم آخرت را.

انسان تنبل مانند همه، از نعمت‌های ارزشمند خداوند برخوردار است؛ اما بدون اینکه برای هدف درستی تلاش کند، عمر، سلامتی و بقیه نعمت‌هایش را بیهوده هدر می‌دهد و از آنها محروم می‌گردد.

۱- کافی، ج ۵، ص ۸۵.

پاسخ سوال: خوردن است که کند

کتر استفاده می‌کند. او نمازش را به موقع نمی‌خواند، در درس خواندن کوتاهی می‌کند، در کارهای خانه به خانواده‌اش کمک نمی‌کند، و به نظافت و پاکیزگی کمتر اهمیت می‌دهد و با بی‌نظمی و بی‌حالی، همواره اطرافش را به زحمت می‌اندازد.

راه درمان تشبیهی را نام ببرید یک مورد را به دلخواه توضیح دهید؟
 برای درمان تبلی چند کار می‌توان انجام داد:

① **الف) آینده نگری:** گاهی ما برخی کارها را انجام نمی‌دهیم، فقط به این دلیل که کمی سخت است و بر ایمان زحمت دارد. اما آیا تا به حال فکر کرده‌ایم که چنین رفتاری، چه آینده‌ای را برای ما به همراه دارد؟ ما می‌توانیم درس نخوانیم و وقتمان را فقط با بازی و تفریح بگذرانیم، اما در آینده به دلیل نداشتن کار یا موقعیت مناسب، همیشه در اندوه و حسرت گذشته باشیم.

امیر مؤمنان علیه‌السلام می‌فرماید: زر مورد اخرا حقیقی چه جز زمانید؟
 هر کس امروز در کارش کوتاهی و سستی کند در آینده به غم و اندوه مبتلا می‌شود.^۱

② **ب) دوستی با انسان‌های کوشا:** همراهی دوستان کوشا و دیدن سعی و تلاش آنها انگیزه بیشتری برای کار و فعالیت ایجاد می‌کند. همچنین مطالعه زندگی انسان‌های موفق که به دلیل سعی و تلاششان در طول تاریخ درخشیده‌اند، می‌تواند انگیزه ما را برای تلاش بیشتر دو چندان کند.

③ **ج) تصمیم قاطع:** گاهی ما به جای اینکه دست به کار شویم و کاری را انجام دهیم، خیال‌پردازی می‌کنیم و فقط می‌گوییم ای کاش این‌طور بشود یا چه می‌شد این‌طور می‌شد و...

اما با آرزو و کاشکی و خیال، کارها انجام نمی‌شوند؛ بلکه این خودمانیم که باید به جای امروز و فردا کردن، یک تصمیم جدی بگیریم و با توکل بر خداوند از همین امروز دست به کار شویم. امروز همان فردایی

است که دیروز به انتظارش نشسته بودی. به فرموده **امام علی علیه‌السلام:** راه درمان تشبیهی که ز نظر حضرت علی (ع)

→ حیت راه درمان تبلی، عزم و اراده محکم

و جدی است.^۲

④ **د) برنامه‌ریزی:** یکی از گام‌های

اساسی مبارزه با تبلی، برنامه‌ریزی است.

۱- نهج البلاغه، حکمت ۲۳۴

۲- قرآن‌الحکم، ص ۶۷۲

برای برنامه‌ریزی، بیش از هر چیز، باید ببینیم کارهایی که در یک شبانه‌روز باید انجام دهیم چیست؟ آنها را در برگه‌ای یادداشت کنیم. سپس کارهای مهم را از بقیه کارها جدا کنیم. واضح است که باید اول کارهای مهم‌تر را انجام داد و اگر وقتی باقی ماند به کارهای دیگر مشغول شد.

به این اصل مهم برنامه‌ریزی، اولویت‌بندی گفته می‌شود.

اولویت‌بندی در برنامه‌ریزی یعنی چه؟

به این روایات توجه کنید:

- ۱- شما نمی‌توانید به همه کارها، با هم بپردازید، بنابراین وقت خود را به کارهای مهم‌تر اختصاص دهید.^۱
- ۲- هر کاری که برای انجام آن، وقتی را معین نکنی دچار تأخیر خواهد شد.^۲
- ۳- کسی که خودش را به حساسی از خود عادت دهد، در انجام کارهایش سست نخواهد شد.^۳
- ۴- کار اندکی که پیوسته انجام شود، بهتر از کارهای بسیاری است که گاهی انجام شوند و گاهی نشوند.^۴

در این روایات به اصول برنامه‌ریزی اشاره شده است. با کمک درس «زمان را چگونه مدیریت کنیم» کتاب «تفکر و سبک زندگی» این اصول را استخراج کنید.

- اصل اول: .....
- اصل دوم: .....
- اصل سوم: .....
- اصل چهارم: .....

بسیار خوب! حالا بیاییم این وقت را بنویسیم

خودت را امتحان کن

- ۱- چرا انسان عجول نمی‌تواند تصمیم‌های درستی بگیرد؟ ۱- خوب فکر کنیم
- ۲- دو راه مقابله با عجله و شتاب‌زدگی را بنویسید. ۲- بی‌عجلت کار نکنیم
- ۳- توضیح دهید شخص تنبل چگونه دنیا و آخرت خود را از دست می‌دهد؟

۱- شرح نهج البلاغه، ج ۲، ص ۳۱۴. ۲- نهج البلاغه، حکمت ۲۸۵. ۳ و ۴- غرر الحکم.